

Et Uddannelses- danmark i balance?

Udarbejdet af:

Mads Fjord Jørgensen, programleder
Tobias Høygaard Lindeberg, udviklingschef
Kristian Thor Jakobsen, cheføkonom

April 2021

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Notat

Indhold

Baggrund	5
	7
Hovedkonklusioner	8
	10
Implikationer	11
	13
Datagrundlag og metode	14
	16
Udviklingen i den geografiske spredning af videregående uddannelser 1998-2018	17
Udviklingen i antallet af videregående uddannelser i de fire store uddannelsesbyer og det øvrige Danmark	17
Udviklingen i antallet af videregående uddannelser på kommuneniveau	19
Regional udvikling i antallet af uddannelsesudbud	20
Udviklingen i antallet af ansøgere per optagne og andelen af uddannelsesudbud med ledige pladser	25
	29
Referencer	30

01

Baggrund

Baggrund

De senere år har budt på et fornyet fokus på det regionalpolitiske spørgsmål om den geografiske dækning med hensyn til de videregående uddannelser. Den tidligere VLAK-regering oprettede fx i 2018 ti uddannelsesstationer, der blev knyttet til de eksisterende uddannelsesudbud fra erhvervsakademier og professionshøjskoler, og hvor studerende fik mulighed for at studere en del af deres uddannelse i geografiske områder af landet, hvor der i forvejen ikke var mange uddannelsessteder.

Uddannelsesstationerne blev derfor placeret i de områder, hvor ”der i dag (2018, red.) ikke er så mange tilbud”, og havde til hensigt at give borgere adgang til uddannelse og lokale virksomheder adgang til kvalificeret arbejdskraft for at understøtte regional vækst og et Danmark i bedre balance.

Uddannelsesstationerne blev derfor placeret i de områder, hvor ”der i dag (2018, red.) ikke er så mange tilbud”. Det skulle samlet give en bredere geografisk dækning på det videregående uddannelsesområde ([pressemeddelelse 2018, Uddannelses- og Forskningsministeriet](#)).

Den nuværende socialdemokratiske regering ønsker også at sikre uddannelser i hele landet, da alle unge skal have gode uddannelsesmuligheder, uanset hvor i landet de bor ([Forståelsespapir 2020, Socialdemokratiet](#)). Regeringen har derfor med en række politiske initiativer søgt at sikre en bedre geografisk spredning af velfærdsuddannelserne i hele landet for at skabe udvikling i hele Danmark.

I begyndelsen af december 2020 offentliggjorde regeringen en ekstra bevilling på 50 millioner kroner til de seks professionshøjskoler med henblik på at styrke deres velfærdsuddannelser uden for de store byer ([pressemeddelelse 2020, Uddannelses- og Forskningsministeriet](#)). Samtidig godkendte uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen (S) 41 nye uddannelser og udbud, hvor tre ud af fire ligger uden for de store byer ([pressemeddelelse nr. 2, 2020, Uddannelses- og Forskningsministeriet](#)). Endelig har regeringen annonceret, at der i 2021 kommer et lovforslag om at understøtte en større geografisk spredning af blandt andet velfærdsuddannelserne.

Der er gode grunde til at være opmærksom på sammenhænge mellem uddannelser, arbejdsudbud og geografi. Det er almindeligt kendt, at unge uden for de store byer uddanner sig mindre. Kraks Fond Byforskning (2015) har dokumenteret, at det ikke skyldes afstand i sig selv, men forskelle i bosættelsesmønstret for personer med hhv. kortere og længere uddannelser, hvorfor en større andel af de unge i storbyerne har forældre med længere uddannelser. At forskellene delvist er drevet af, hvor forældre med forskellig uddannelsesbaggrund bor, betyder dog ikke, at uddannelsesplacering kan udelukkes som redskab til fx at få flere fra uddannelsesfremmede hjem til at tage en uddannelse. Damvad Analytics (2018) har vist, at velfærdsprofessionelle i vidt omfang bliver boende i den kommune, hvor uddannelsen ligger, efter dimission. Danmarks Evalueringsinstitut (2020) har vist samme mønster for erhvervsakademierne. Begge analyser viser dog også, at der er mange studerende, der pendler til deres uddannelse – for begge uddannelsesstyper gælder det mere end 60 pct. af de studerende. Desuden har Tænk tanken DEA (2018) vist, at den geografiske fordeling af uddannelsesmæssige kvalifikationer inden for videnstunge brancher har betydning for de lokale og regionale virksomheders vækstmuligheder.

De senere års politiske initiativer rettet mod at øge spredningen af de videregående uddannelser taler ind i en generel fortælling om, at der er sket en centralisering i Danmark. Statsminister Mette Frederiksen

adresserede det selv i sin nytårstale 1. januar 2021, hvor hun sagde, "Alligevel er mulighederne blevet mere skævt fordelt. Du kan ikke længere blive lærer i Haslev. Nu skal du til Roskilde eller Vordingborg." ([Statsministerens nytårstale, 2021](#)).

De seneste tyve år er der sket en markant centralisering af de videregående uddannelser på det organisatoriske plan. Antallet af videregående uddannelsesinstitutioner er blevet færre og større, hvor 195 institutioner i 1998 gennem flere fusioner er blevet til lidt over 30 videregående uddannelsesinstitutioner i dag (Hansen, 2017).

Mens der på institutionssiden altså er sket en tydelig koncentration over de seneste tyve år, er spørgsmålet, om udbuddet af videregående uddannelsesudbud rundtomkring i landet ligeledes har undergået en geografisk centralisering, så mulighederne for at tage en videregående uddannelse lokalt er blevet mere begrænsede og derfor skæve.

DEA ønsker at undersøge, hvordan det rent faktisk ser ud i forhold til, om der er blevet flere eller færre muligheder for at tage en videregående uddannelse, alt efter hvor du bor i Danmark. Særligt om de videregående uddannelsesudbud er blevet mere begrænsede uden for de fire store uddannelsesbyer i Danmark – hhv. København, Aarhus, Aalborg og Odense.

Formålet med dette notat er at undersøge den geografiske spredning af videregående uddannelsesudbud i Danmark over en tyveårig periode. Fra 1998 frem til de senest tilgængelige tal fra 2018. Vi ser desuden også på, hvordan søgningen og optaget på de videregående uddannelser har udviklet sig over tid, da det kan give en indikation på, om efterspørgslen på uddannelsesudbud overordnet flugter med placeringen af uddannelsesudbud.

02

Hovedkonklusioner

Hovedkonklusioner

Udviklingen i antallet af videregående uddannelser i de fire store uddannelsesbyer¹ og det øvrige Danmark

Det samlede antal videregående uddannelser er steget både i København, Aarhus, Aalborg og Odense og uden for de fire store uddannelsesbyer. Af hensyn til formidlingen bruges formuleringen "de fire store uddannelsesbyer". Og det er reelt kommunerne, der rummer de byer, der er analysens omdrejningspunkt. For Københavns vedkommende er det alle kommuner i det tidligere Storkøbenhavn.

I 2018 udbød² de fire store uddannelsesbyer 446 videregående uddannelser, mens der i det øvrige Danmark blev udbudt 263 uddannelser. I 1998 lå 62 pct. af uddannelsesudbuddene i de store byer. I 2018 var det tal steget til 63 pct. I analysens opgørelser er der taget udgangspunkt i den næstmest detaljerede uddannelseskode, hvilket uddybes i afsnittet om datagrundlag og metode.

De fire store uddannelsesbyer udbyder flest videregående uddannelser i hele den tyveårige periode, hvor udbuddet særligt består af de akademiske bacheloruddannelser. Uden for de fire store uddannelsesbyer udbydes flest erhvervsakademiuddannelser i hele perioden. Mens et lille flertal af professionsbacheloruddannelserne blev udbudt i de fire store uddannelsesbyer i 1998, er der i 2018 nogenlunde lige mange professionsbacheloruddannelser i og uden for de fire store uddannelsesbyer³.

Udviklingen i antallet af videregående uddannelser på kommuneniveau

Over de seneste tyve år er der samlet set blevet færre kommuner uden for de fire store uddannelsesbyer, hvor man kan tage en videregående uddannelse. Der er således 38 kommuner i 2018, hvor der er udbudt videregående uddannelser, mod 44 i 1998.

Til gengæld er antallet af kommuner, hvor man kan tage mere end én uddannelse, steget. Der er således flere kommuner uden for de fire store uddannelsesbyer, hvor der bliver udbudt mere end én uddannelse i 2018 i sammenligning med 1998. Forskellen øges, jo flere uddannelsesudbud der inkluderes. Det betyder, at det i 2018 er muligt at tage mindst fem videregående uddannelser i hver fjerde kommune.

Regional udvikling med hensyn til uddannelsesudbud

Den regionale udvikling med hensyn til uddannelsesudbud har de seneste tyve år været størst både absolut og relativt uden for Region Hovedstaden. Mens Region Hovedstaden har det største udbud af videregående uddannelser i såvel 1998 som 2018, har Region Nordjylland øget sine eksisterende videregående uddannelsesudbud med 83 pct. flere uddannelser i 2018 i sammenligning med 1998, mens Region Midtjylland, Region Syddanmark og Region Sjælland følger efter med en vækst på hhv. 49, 42 og 23 pct. Region Hovedstaden har 21 pct. flere uddannelser i 2018.

¹ De fire store byer dækker over Storkøbenhavn, Aarhus Kommune, Aalborg Kommune og Odense Kommune.

² Udbud dækker i notatet over udbudte videregående uddannelser, hvor der er optaget mindst fem studerende. Se afsnittet om datagrundlag og metode for yderligere forklaring.

³ De maritime og kunstneriske uddannelser indgår i de tre nævnte uddannelsesbetegnelser, alt efter deres indplacering i Danmarks Statistik.

Udviklingen i antallet af ansøgere per optagne og andelen af uddannelsesudbud med ledige pladser

Antallet af ansøgere per optagne på de videregående uddannelser giver en overordnet indikation af, hvor stor efterspørgslen er på de anvendte studiepladser i og uden for de fire store uddannelsesbyer. Dette udtrykkes ved ansøger/optagne-ratioen. I 2018 er der samlet set en højere ansøger/optagne-ratio i de fire store uddannelsesbyer i sammenligning med uden for. Der er desuden flere ansøgere per optagne uanset uddannelsesniveau i de fire store uddannelsesbyer, sammenlignet med det øvrige Danmark.

Sammenlignes med 2008, har udviklingen været forskellig på de enkelte uddannelsesområder. På professionsbachelorniveauet har stigningen i ansøger/optagne-ratioen været størst uden for de fire store uddannelsesbyer, men i absolutte tal dog fortsat lavere end ratioen i de fire store uddannelsesbyer. Omvendt er ansøger/optagne-ratioen steget mest i de store uddannelsesbyer på erhvervsakademiuddannelser og de akademiske bacheloruddannelser. Der er således flere studiesøgende per anvendte studieplads på de videregående uddannelser i de fire store uddannelsesbyer end uden for.

Andelen af uddannelsesudbud med ledige studiepladser giver et andet perspektiv på efterspørgslen og kapacitetsanvendelsen. Andelen af uddannelser med ledige studiepladser er større uden for end i de fire store uddannelsesbyer. De seneste fem års udvikling frem til 2020 har desuden øget denne forskel, hvor der er ledige pladser på 55 pct. af udbuddene uden for de fire store uddannelsesbyer, mens det gælder 33 pct. i de fire store uddannelsesbyer.

Samlet set tyder det på, at flere ansøgere ønsker at studere i de fire store uddannelsesbyer, når vi sammenholder med den udbudte kapacitet. De seneste års udvikling har desuden øget tendensen.

03

Implikationen

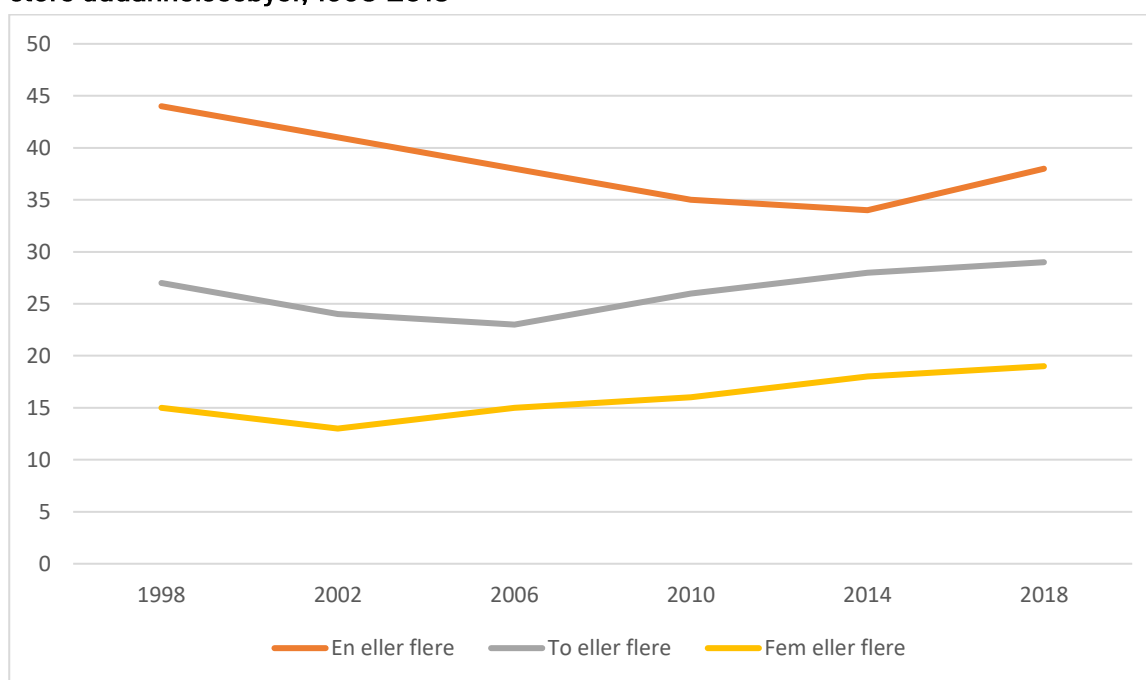
Implikationer

Resultaterne i denne analyse viser ikke entydigt, at der er foregået en generel centralisering af det videregående uddannelsesudbud i de fire store uddannelsesbyer over de seneste tyve år.

Selvom stigningen i antallet af uddannelsesudbud på videregående niveau er størst i de fire store uddannelsesbyer, er udbuddet af videregående uddannelser steget både i og uden for de fire store uddannelsesbyer over det seneste tyve år.

Mens antallet af kommuner, hvor man kan tage mindst én uddannelse, er faldet de seneste 20 år, er antallet af kommuner, hvor man kan tage mere end én uddannelse, steget, hvor udviklingen særligt har været gældende i kommuner med fem eller flere uddannelser (se figur 1). Derfor er det svært at sige, hvorvidt der har været større eller mindre centralisering i perioden.

Figur 1 // Udviklingen i antallet af videregående uddannelser udbudt i kommuner uden for de fire store uddannelsesbyer, 1998-2018

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Når politikerne ønsker at sikre en bedre geografisk dækning for de videregående uddannelser, er det relevant at drøfte, hvad målsætningen konkret bør være. En tydelig målsætning kan bidrage til, at uddannelsessektoren i fællesskab kan anvise mulige veje til et Uddannelsesdanmark i bedre balance, uden at det får u hensigtsmæssige implikationer såsom bekostelige, ikke-virksomme tiltag. Sådanne tiltag kunne fx være at ændre den nuværende placering af uddannelserne, uden at ansøgerne følger med.

I forhold til målsætningen for regionalisering af videregående uddannelser er det relevant at overveje, om målet skal være udbud af (mindst én) videregående uddannelse i flest mulige kommuner. Eller om der

skal tilstræbes en ligelig andel af unge inden for et bestemt antal kilometer til et udvalg af uddannelser – eksempelvis at mindst 90 pct. af alle unge har maksimalt 30 km til mindst fem uddannelser.

Hvis succeskriteriet er, at der skal være videregående uddannelser i flest mulige kommuner, er vi længere fra denne målsætning i 2018 sammenlignet med 1998. Hvis succeskriteriet er, at der skal være et bredere udbud af videregående uddannelser i flere kommuner, er vi nærmere denne målsætning.

Nærværende analyse peger på, at der er flere ansøgere per anvendte studieplads på de videregående uddannelser i København, Aarhus, Aalborg og Odense end i det øvrige Danmark i 2018, og forskellen er øget siden 2008. Samtidig er der en større andel af uddannelsesudbuddene uden for de fire store uddannelsesbyer, der har ledige pladser. Det tyder samlet set på, at efterspørgslen på studiepladser er større i de fire store uddannelsesbyer, når vi sammenholder med den udbudte kapacitet.

Derfor er det et centralt spørgsmål, om man gennem nye udbud af videregående uddannelser kan få flere studerende til at søge optagelse på uddannelser uden for de fire store uddannelsesbyer. Når man fra politisk side ønsker at øge udbuddet af videregående uddannelser uden for de fire store uddannelsesbyer, bør det undersøges empirisk, om det er sandsynligt, at man kan ændre studiesøgendes efterspørgsel gennem udbudspolitik. Ellers kan risikoen være, at der investeres anseelige offentlige midler i etablering af nye uddannelsesudbud med vigende søgning.

04

Datagrundlag og metode

Datagrundlag og metode

Analysen er hovedsageligt baseret på registerdata fra Danmarks Statistik om, hvilke uddannelser de studerende er startet på, fra 1998-2018. Desuden indgår enkelte analyser af søgningen til videregående uddannelser baseret på oversigtstabeller fra Den Koordinerede Tilmelding.

Optaget af studerende er baseret på "Komprimeret elevregister" (KOTRE) fra Danmarks Statistik, hvor alle personer, der er startet på en videregående uddannelse i et gældende år, er registreret med deres startår samt uddannelsesinstitution. Uddannelserne er opdelt efter den næstmest detaljerede uddannelseskode. Derudover bliver uddannelsesniveaut, fx professionsbachelor, også indlæst. Hvis personer er startet på to forskellige videregående uddannelser inden for det samme år, bliver personerne talt med to gange. Dernæst er institutionsregistret blevet koblet på uddannelserne for at få den enkelte uddannelsesinstitutionens beliggenhedskommune. Der er udelukkende medtaget uddannelser, der har mindst fem igangværende studerende.

Uddannelsesstationer fremgår ikke af registrene. Uddannelsesstationerne er tilføjet i de opgørelser, hvor der opgøres uddannelsesudbud, men der er ikke korrigeret for antallet af optagne. Det er dog af marginal betydning, da det gjaldt 130 optagne uden for de fire store uddannelsesbyer i 2018 (Magisterbladet, 2018). Registeranalysen beskæftiger sig ikke med perioden efter 2018.

Der er benyttet oplysninger om detaljeret uddannelsesgruppe, uddannelsestype (bachelor, professionsbachelor, erhvervsakademigrad), kommune og antal optagene i opgørelserne, der dækker perioden 1998-2018.

Den næstmest detaljerede uddannelseskode er anvendt, da det mest detaljerede niveau fører til en dobbelt registrering af nogle udbud af videregående uddannelser ved fx at opdele uddannelser på adgangskrav og medtage danske og engelsksprogede udbud som forskellige udbud. Fx optræder maskinmesteruddannelsen som forskellige uddannelser, alt efter om adgangen sker via en eud eller en gymnasial uddannelse.

Det betyder til gengæld, at videregående bacheloruddannelser under fx ingeniøruddannelserne inden for bygnings- og anlægsteknik tæller bygge og anlæg og bygningsdesign som én uddannelse, og der er eksempler på professionsuddannelser (blandt andet ergoterapeut og fysioterapeut) som opgøres samlet. Tilgangen er anvendt for ikke at overestimere antallet af videregående uddannelser på kommuneniveau. Det vil i de fleste opgørelser ikke have nogen betydning, da der anvendes intervaller i den lave ende (0, mindst 1, mindst 2, mindst 3, mindst 4, mindst 5, 5 eller derover), hvor opgørelsesmetoden ikke ændrer markant på antallet af kommuner, der indgår i intervallerne. Analysesnittet har primært betydning for antallet af videregående uddannelser i kommuner med flere end 5 uddannelser, hvor det eksakte antal uddannelser ikke anvendes i notatet.

Derimod underestimeres antallet videregående uddannelser overordnet, når vi ser på, om der er blevet flere eller færre uddannelser i og uden for de fire store byer. Der er foretaget analyser med begge uddannelsesniveauer (mest og næstmest detaljerede), hvilket dog ikke ændrer de overordnede mønstre,

hvad angår udvikling i andele i forhold til geografi og uddannelsestyper, som notatet beskæftiger sig med.

Definitionen af de fire store uddannelsesbyer følger Uddannelses- og Forskningsministeriet.⁴ Det vil sige, at de fire største byer er defineret som Aalborg, Aarhus og Odense kommune samt Storkøbenhavn, som omfatter kommunerne Albertslund, Ballerup, Brøndby, Dragør, Frederiksberg, Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, København, Lyngby-Taarbæk, Rødovre, Tårnby og Vallensbæk. Desuden er der taget højde for kommunalreformen i udviklingerne fra 1998 til 2018, så opgørelserne tager udgangspunkt i den nuværende kommunestruktur.

I notatet bruges betegnelserne universitetsbachelor-, professionsbachelor- eller erhvervsakademiuddannelse i stedet for er UNIBACH, MVU og KVVU. De maritime og kunstneriske uddannelser indgår i de tre betegnelser, alt efter deres indplacering i Danmarks Statistik. Her indgår de kunstneriske uddannelser i professionsbachelor- eller universitetsbacheloruddannelserne, mens de maritime uddannelser indgår i professionsbacheloruddannelserne.

⁴ UFM (2020): Optagelsen 2020 Velfærdsuddannelser (pædagog, sygeplejerske, folkeskolelærer, socialrådgiver og jordemoder), <https://ufm.dk/uddannelse/statistik-og-analyser/sogning-og-optag-pa-videregaende-uddannelser/2020/notat-3-velfaerdsuddannelser-paedagog-sygeplejerske-folkeskolelaerer-socialradgiver-og-jordemoder.pdf>

05

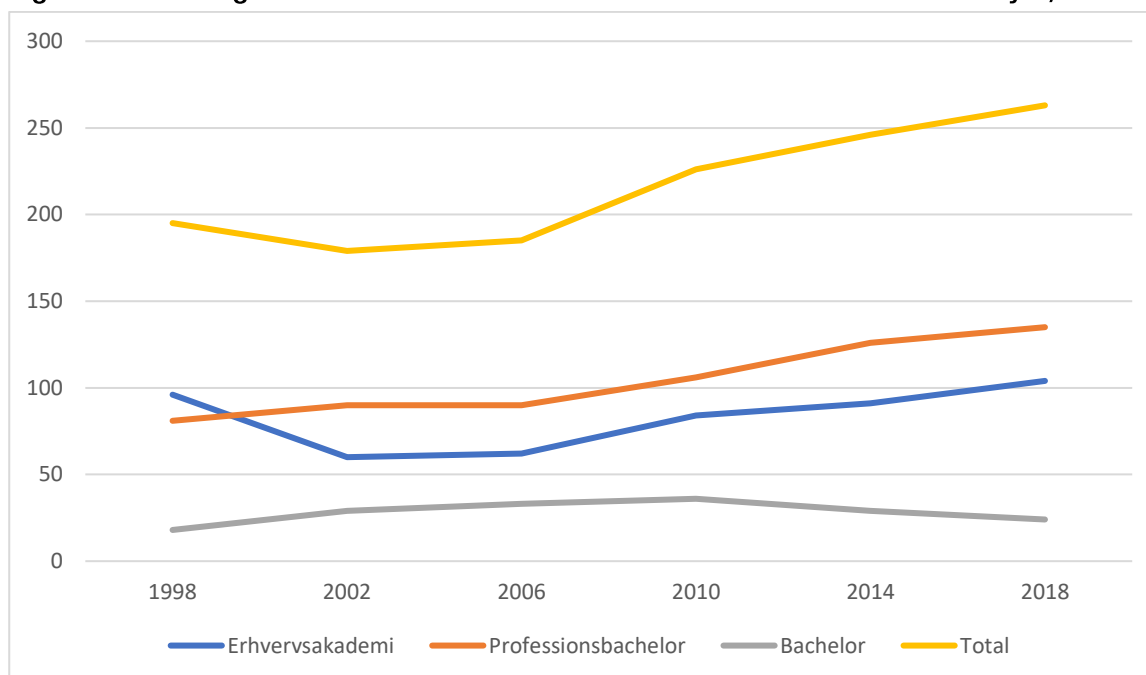
Udviklingen i den geografiske spredning af
videregående uddannelser 1998-2018

Udviklingen i den geografiske spredning af videregående uddannelser 1998-2018

Udviklingen i antallet af videregående uddannelser i de fire store uddannelsesbyer⁵ og det øvrige Danmark

Det samlede antal af videregående uddannelser uden for de fire store uddannelsesbyer er steget med 68 uddannelsesudbud fra 195 i 1998 frem til 263 i 2018. Det er en stigning på 35 pct. Der udbydes⁶ flere uddannelser inden for alle uddannelsesniveauer. Det er særligt professionsbacheloruddannelserne, som der er blevet flere af, hvor der i 2018 blev udbudt 135 uddannelser mod 81 i 1998. Det vil sige, at antallet af professionsbacheloruddannelser er øget med 67 pct. over den tyveårige periode. Antallet af erhvervsakademiuddannelser og akademiske bacheloruddannelser fluktuerer lidt over de tyve år. I 2018 er der lidt flere af begge typer uddannelser uden for de fire store uddannelsesbyer i sammenligning med 1998. Der er dog blevet færre akademiske bacheloruddannelser siden 2010.

Figur 2 // Udviklingen i uddannelsesudbud uden for de fire store uddannelsesbyer, 1998-2018

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

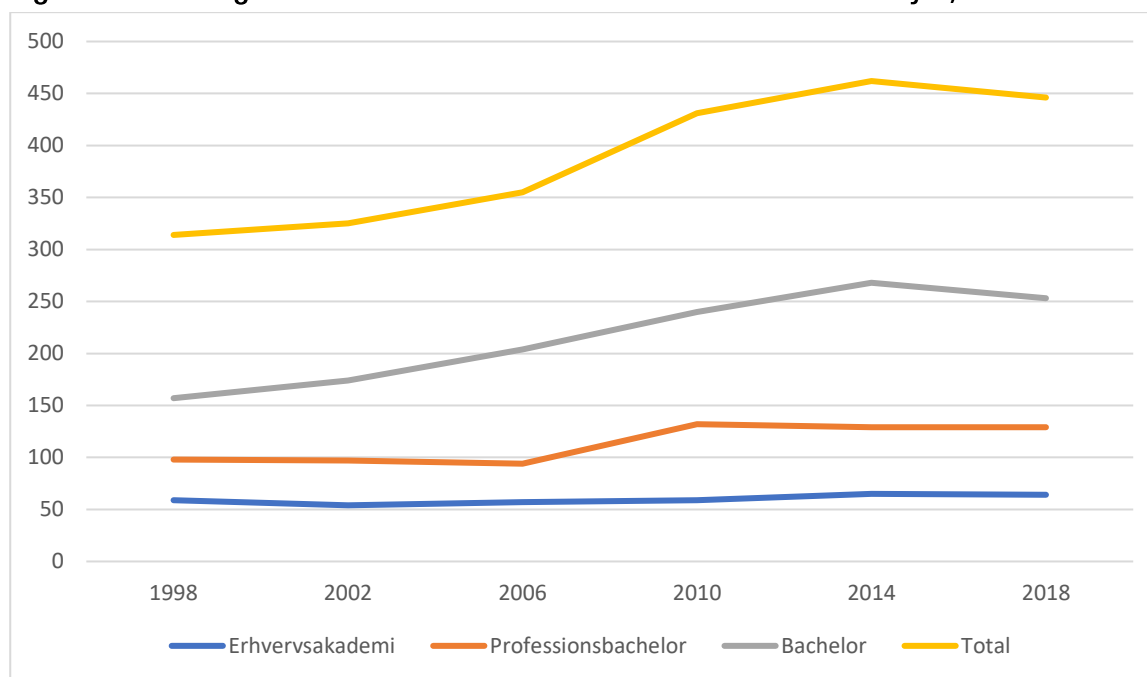
I de fire store uddannelsesbyer, der udgøres af kommunerne Aarhus, Odense og Aalborg samt kommunerne i Storkøbenhavn, er det samlede antal videregående uddannelser ligeledes steget fra 1998 frem til 2018. I 1998 udbydes 314 videregående uddannelser i disse kommuner, mens udbuddet var steget til 446 i 2018. Dermed var der 132 flere uddannelsesudbud i 2018 end i 1998. Det vil sige, at antallet af videregående uddannelser er øget med 42 pct. over den tyveårige periode.

⁵ De fire store byer dækker over Storkøbenhavn, Aarhus Kommune, Aalborg Kommune og Odense Kommune.

⁶ Udbud dækker i notatet over udbudte videregående uddannelser, hvor der er optaget mindst fem studerende. Se afsnittet om datagrundlag og metode for yderligere forklaring.

Der udbydes flere uddannelser inden for alle uddannelsesniveauer, hvor antallet især har været stigende mellem 2006 og 2014. Det er særligt akademiske bacheloruddannelser, som der er blevet flere af, hvor der i 2018 blev udbudt 253 uddannelser mod 157 i 1998. Det er en stigning på 61 pct. i perioden. Antallet af professionsbacheloruddannelser er også steget, hvor der i 2018 blev udbudt 129 uddannelser mod 98 i 1998. Det er en stigning på 32 pct.

Figur 3 // Udviklingen i uddannelsesudbud i de fire store uddannelsesbyer, 1998-2018

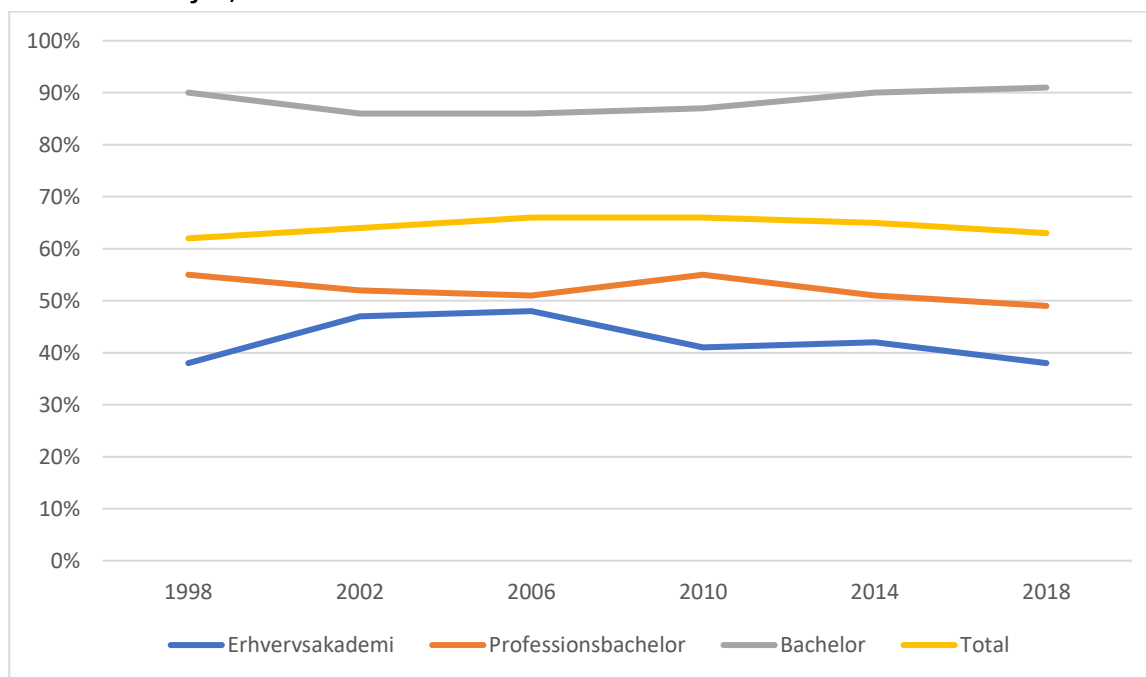

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Mens det samlede antal videregående uddannelser er steget både i og uden for de fire store uddannelsesbyer, er den geografiske fordeling overordnet fastholdt. I de fire store uddannelsesbyer udbydes 62 pct. af alle videregående uddannelser i 1998, mens det i 2018 drejede sig om 63 pct. Dette dækker over, at de fire store uddannelsesbyers andel af akademiske bacheloruddannelser er steget med 1 procentpoint fra 1998 til 2018, mens andelen af erhvervsakademiuddannelser er bibeholdt, og andelen af professionsbacheloruddannelser er faldet med 6 procentpoint.

De fire store uddannelsesbyer udbyder flest videregående uddannelser i hele den tyveårige periode, hvor udbuddet særligt udgøres af de akademiske bacheloruddannelser, mens deres udbud af professionsbacheloruddannelser falder over perioden. Uden for de fire store uddannelsesbyer udbydes flest erhvervsakademiuddannelser i hele perioden, mens ca. halvdelen af professionsbacheloruddannelserne også bliver udbudt her i 2018.

Figur 4 // Udviklingen i andelen af forskellige typer videregående uddannelser i de fire store uddannelsesbyer, 1998-2018

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: Bemærk, at detaljeringsniveauet i opgørelsen af uddannelsesudbud betyder noget for denne figur, for opgøres uddannelserne på det mest detaljerede niveau, vil andelen af professionsbacheloruddannelser i de fire store byer forblive over 50 pct. Se metodeafsnittet for yderligere forklaring.

Udviklingen i antallet af videregående uddannelser på kommuneniveau

I perioden 1998-2014 var den geografiske dækning af videregående uddannelse uden for de fire store uddannelsesbyer overordnet set på retur. Der kom flere kommuner uden videregående uddannelser, mens antallet af kommuner med mindst én videregående uddannelse faldt.

Frem til 2006 faldt antallet af kommuner med mindst én, to eller tre uddannelser, mens antallet af kommuner med mindst fire uddannelser og fem eller flere uddannelser steg med hhv. 3 og 4 kommuner. Fra 2006 og frem til 2018 øgedes antallet af kommuner med to eller flere uddannelser konsekvent uden for de fire store uddannelsesbyer.

Mellem 1998 og 2018 er udviklingen således gået mod, at flere kommuner ikke længere har et udbud af videregående uddannelser i 2018. Antallet af kommuner uden videregående uddannelser er steget fra 34 til 40 i 2018. Samtidig er antallet af kommuner med mindst én videregående uddannelse faldet tilsvarende fra 44 til 38. Omvendt er der flere kommuner uden for de fire store uddannelsesbyer, hvor der udbydes mindst to, tre eller fire uddannelser i dag. Desuden er der fem eller flere videregående uddannelser i 19 kommuner i 2018 mod 15 kommuner i 1998. Det betyder, at det i 2018 er muligt at tage mindst fem videregående uddannelser i hver fjerde kommune i Danmark⁷.

⁷ Udover de 19 kommuner uden for de fire store byer kan man tage mere end fem uddannelser i kommunerne Aalborg, Aarhus, Odense, København, Frederiksberg og Lyngby-Taarbæk.

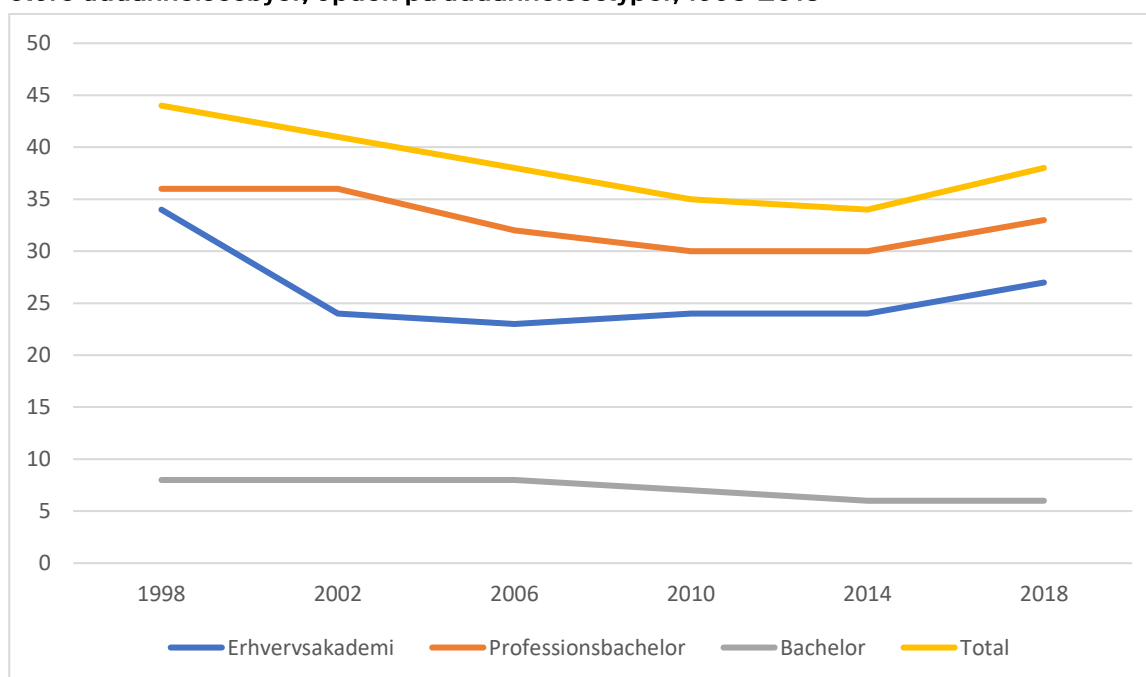
Tabel 1 // Udviklingen i antallet af videregående uddannelser udbudt i kommuner uden for de fire store uddannelsesbyer, 1998-2018

	1998	2002	2006	2010	2014	2018
0	34	37	40	43	44	40
Mindst 1	44	41	38	35	34	38
Mindst 2	27	24	23	26	28	29
Mindst 3	24	19	19	23	25	27
Mindst 4	18	15	18	22	20	21
Mindst 5	15	13	15	16	18	19

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Det er særligt antallet af kommuner med erhvervsakademiuddannelser, der falder uden for de fire store uddannelsesbyer. Her sker faldet mellem 1998 og 2002 fra 34 kommuner til 24 kommuner. Derefter antallet er stabilt frem til 2014, hvor antallet stiger til 27. Antallet af kommuner med professionsbacheloruddannelser falder fra 36 til 30 mellem 2002 til 2010, hvorefter det stiger til 33 i 2018. Antallet af kommuner med akademiske bacheloruddannelser uden for de fire store uddannelsesbyer falder fra 8 til 6 mellem 2006 og 2014 og bibeholdes frem til 2018.

Figur 5 // Udviklingen i antal kommuner med mindst én videregående uddannelse uden for de fire store uddannelsesbyer, opdelt på uddannelsestyper, 1998-2018

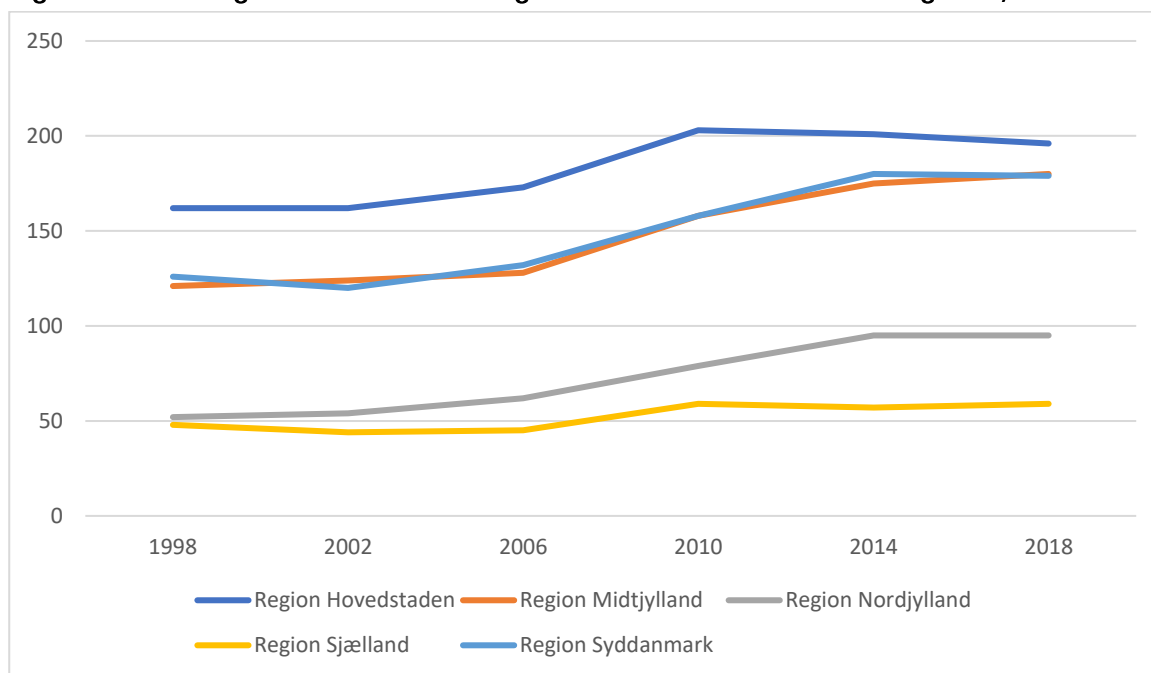
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Regional udvikling i antallet af uddannelsesudbud

Region Hovedstaden har det største udbud af videregående uddannelser i såvel 1998 som 2018, hvor regionen i 2018 har 196 uddannelser, hvilket er 34 flere end i 1998. Region Nordjylland, Region Syddanmark og Region Midtjylland har dog alle undergået en større vækst i antallet af

uddannelsesudbud over de tyve år frem til 2018 med hhv. 43, 53 og 59 flere uddannelser over perioden. Region Sjælland har 11 flere videregående uddannelser i 2018.

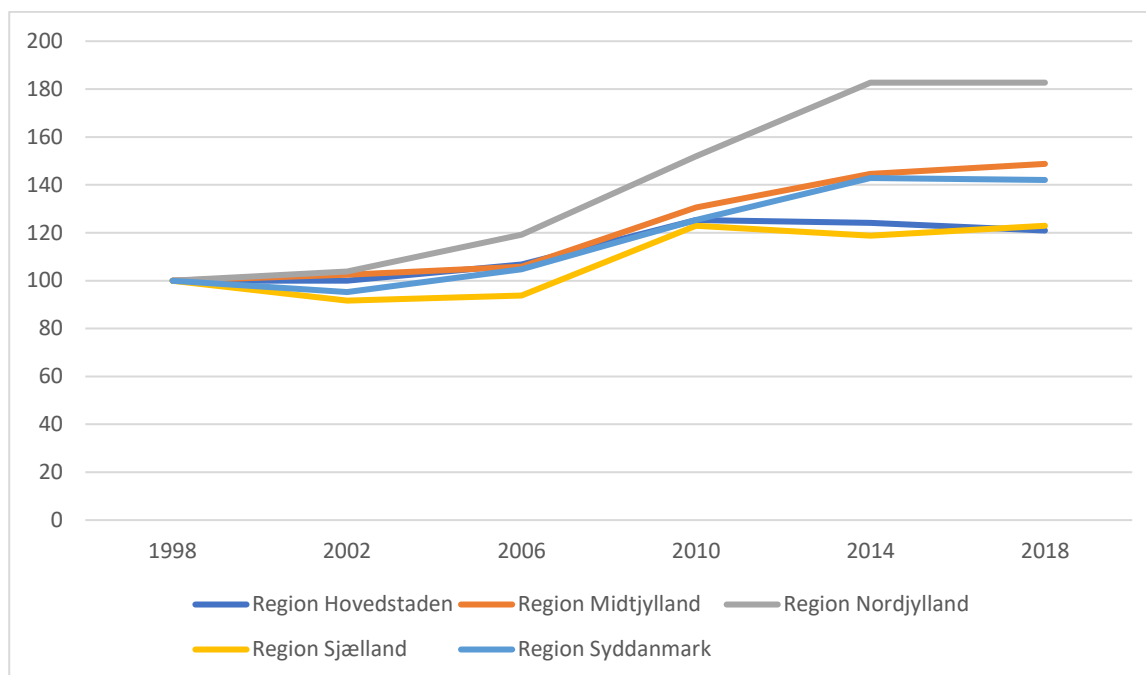
Figur 6 // Udviklingen i antallet af videregående uddannelser i de fem regioner, 1998-2018

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Region Hovedstadens procentvise vækst har været mindre end de øvrige fire regioners. Særligt Region Nordjylland har øget antallet af eksisterende videregående uddannelsesudbud med 83 pct. flere uddannelser i 2018 i sammenligning med 1998, mens Region Midtjylland, Region Syddanmark og Region Sjælland følger efter med en vækst på hhv. 49, 42 og 23 pct., hvor Region Hovedstaden har 21 pct. flere uddannelser i 2018.

Figur 7 // Indekseret udvikling i antallet af videregående uddannelser i de fem regioner, 1998-2018

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Andelen af kommuner med videregående uddannelser, som fremgår af tabel 2, varierer mellem de fem regioner. Den største andel findes i Region Midtjylland, hvor 68 pct. (13 ud af 19) af kommunerne har videregående uddannelser i 2018, mens den mindste andel findes i Region Hovedstaden (9 ud af 29). Andelen af kommuner med ét uddannelsesudbud har altså været faldende siden 1998 i alle regioner undtagen Region Midtjylland. Det er værd at bemærke, at Region Hovedstaden dækker over et noget mindre geografisk område end de øvrige regioner.

Tabel 2 // Udviklingen i andelen af kommuner med videregående uddannelsesudbud i de fem regioner, 1998-2018

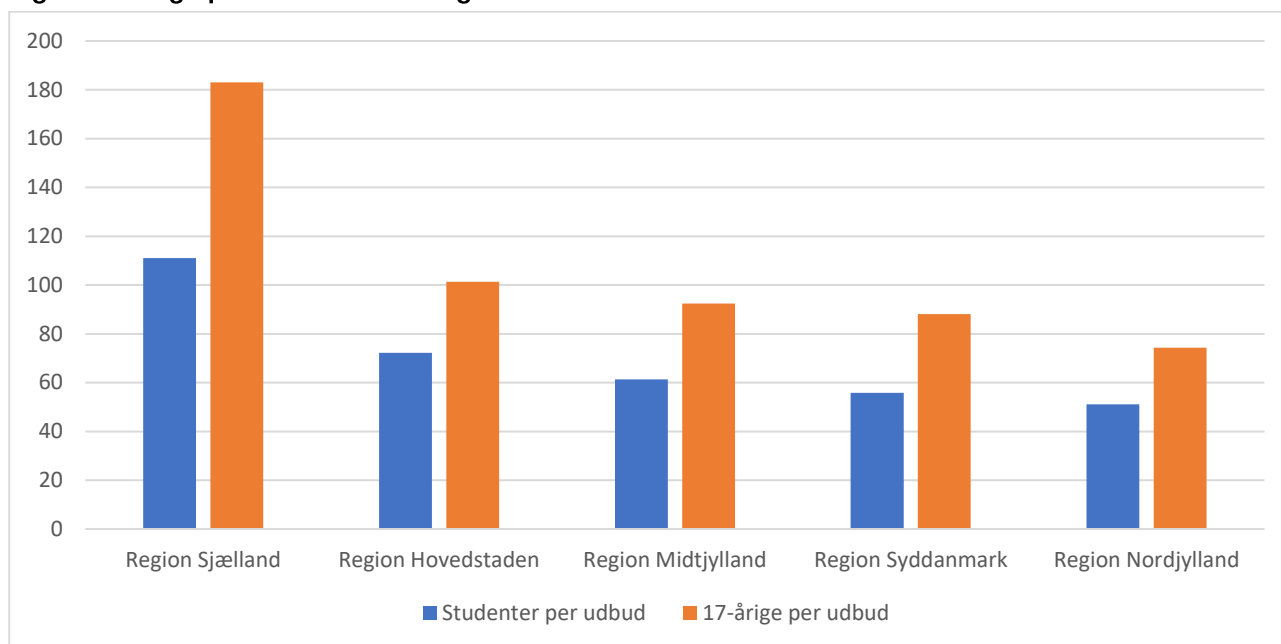
	1998	2002	2006	2010	2014	2018	Forskel 1998-2018
Region Hovedstaden	41 %	45 %	41 %	34 %	31 %	31 %	-10 %
Region Midtjylland	68 %	58 %	58 %	63 %	63 %	68 %	0 %
Region Nordjylland	55 %	55 %	55 %	45 %	45 %	45 %	-9 %
Region Sjælland	65 %	65 %	59 %	47 %	41 %	53 %	-12 %
Region Syddanmark	59 %	55 %	45 %	45 %	45 %	45 %	-14 %

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

I forhold til den regionale fordeling af uddannelsesudbud er det også relevant at sammenholde antallet af videregående uddannelser med antallet af unge i regionen. Af figur 8 fremgår antallet af hhv. 17-årige og studenter (forstået som personer, der har fuldført en gymnasial uddannelse i 2018), per uddannelsesudbud i de fem regioner i 2018. 17-årige er valgt, fordi de færreste på dette tidspunkt er flyttet for at påbegynde en videregående uddannelse. Som det fremgår, er der flest unge per

uddannelsesudbud i Region Sjælland (hhv. 183 17-årige og 111 studenter per udbud) og færrest i Region Nordjylland (hhv. 74 17-årige og 51 studenter per udbud).

Figur 8 // Unge per udbud af videregående uddannelse i 2018

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik. Data om fuldførte på de gymnasiale uddannelser og 17-årige i 2018 er udtrukket af Danmarks Statistiks statistikbank. Antallet af 17-årige er opgjort per 1. kvartal.

Ved tolkningen af figuren er det relevant at være opmærksom på, at for nogle unge i Region Sjælland vil afstanden til uddannelsesudbud i Københavnsområdet være relativt kort – særligt set i lyset af mulighederne for offentlig transport. Hvis Region Sjælland og Region Hovedstaden ses under et, vil der være hhv. 120 17-årige og 81 studenter per uddannelsesudbud i 2018.

Udviklingen i antallet af ansøgere per optagne og andelen af uddannelsesudbud med ledige pladser

I dette afsnit anvender vi forskellige datasnit til at se på forholdet mellem efterspørgslen på og kapaciteten inden for videregående uddannelse i og uden for de fire store uddannelsesbyer.

Antallet af ansøgere per optagne på de videregående uddannelser viser forholdet mellem studiesøgende og anvendte studiepladser (optagne) på de videregående uddannelser. Vi sammenholder dermed antallet af ansøgere med antallet af optagne i og uden for de fire store uddannelsesbyer. Det giver en indikation på de studiesøgendes efterspørgsel set i forhold til kapaciteten. Vi kan ikke konkludere, hvorvidt niveauerne er høje eller lave, men de geografiske forskelle giver dog en indikation på de relative forskelle i og uden for de fire store uddannelsesbyer – og ikke mindst udviklingen. Det er dog vigtigt at holde sig for øje, at vi ikke kan sige, hvorvidt efterspørgslen er drevet af geografi eller forskelle i de udbudte uddannelser i og uden for de fire store uddannelsesbyer.

I 2008 var der 1,29 ansøgere per optagne på de videregående uddannelser udbudt i de fire store uddannelsesbyer. Der var 1,44 ansøgere per optagne i 2018, hvilket er en stigning på 11 pct. Ansøger/optagne-rationen er lidt lavere for erhvervsakademiuddannelserne i sammenligning med professionsbacheloruddannelserne og de akademiske bacheloruddannelser i de store uddannelsesbyer både i 2008 og 2018. Den procentvise forskel i ansøger/optagne-ratioen mellem 2008 og 2018 er relativt

ens på tværs af uddannelsesniveauer, hvor ansøger/optagne-ratioen er 10 pct. højere i 2018 i sammenligning med 2008 for erhvervsakademiuddannelserne og de akademiske bacheloruddannelser og 14 pct. højere for professionsbacheloruddannelserne.

Tabel 3 // Ansøger⁸/optagne-ratio på de videregående uddannelser udbudt i kommuner i de fire store uddannelsesbyer i hhv. 2008 og 2018

	2008	2018	Forskel 2008 og 2018	Procentvis forskel 2008 og 2018
Erhvervsakademi	1,17	1,29	0,12	+ 10 %
Professionsbachelor	1,29	1,47	0,18	+ 14 %
Bachelor	1,32	1,45	0,14	+ 10 %
Total	1,29	1,44	0,15	+ 11 %

Kilde: egne beregninger på baggrund af KOT-data fra Uddannelses- og Forskningsministeriet.

I 2008 var der 1,11 ansøgere per optagne på de videregående uddannelser udbudt i kommuner uden for de fire store uddannelsesbyer, mens der i 2018 var 1,22 ansøgere per optagne. Det er en stigning på 10 pct. Ansøger/optagne-ratioen er lidt lavere for professionsbacheloruddannelser (1,07) i sammenligning med erhvervsakademiuddannelser (1,13) og de akademiske bacheloruddannelser (1,28) uden for de store uddannelsesbyer i 2008. Det modsatte billede gør sig dog gældende i 2018, hvor ansøger/optagne-ratioen er 1,30 for professionsbacheloruddannelser mod 1,11 og 1,10 for hhv. erhvervsakademiuddannelser og akademiske bacheloruddannelser.

Den procentvise forskel i ansøger/optagne-ratioen mellem 2008 og 2018 er meget forskellig for de tre uddannelsesstyper. Ansøger/optagne-ratioen i 2018 i sammenligning med 2008 er 2 pct. lavere for erhvervsakademiuddannelser, 21 pct. højere for professionsbacheloruddannelser og 14 pct. lavere for akademiske bacheloruddannelser.

Tabel 4 // Ansøger/optagne-ratio på de videregående uddannelser udbudt i kommuner uden for de fire store uddannelsesbyer i hhv. 2008 og 2018

	2008	2018	Forskel 2008 og 2018	Procentvis forskel 2008 og 2018
Erhvervsakademi	1,13	1,11	-0,02	- 2 %
Professionsbachelor	1,07	1,30	0,22	+ 21 %
Bachelor	1,28	1,10	-0,18	- 14 %
Total	1,11	1,22	0,11	+ 10 %

Kilde: egne beregninger på baggrund af KOT-data fra Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Det betyder, at der samlet set er flere ansøgere per optagne både i og uden for de fire store uddannelsesbyer. Der er en højere ansøger/optagne-ratio i de fire store uddannelsesbyer i sammenligning med uden for både i 2008 og 2018, hvor forskellen er nogenlunde konstant.

⁸ 'Ansøgere' dækker udelukkende over 1.-prioritetsansøgere.

På det akademiske bachelorniveau er der flere ansøgere per optagne i 2018 sammenlignet med 2008 i de store uddannelsesbyer, mens der er færre uden for de store uddannelsesbyer. Desuden har ansøger/optagne-ratioen udviklet sig fra i 2008 at være på niveau i og uden for de fire store uddannelsesbyer til i 2018 at være noget højere i de fire store uddannelsesbyer.

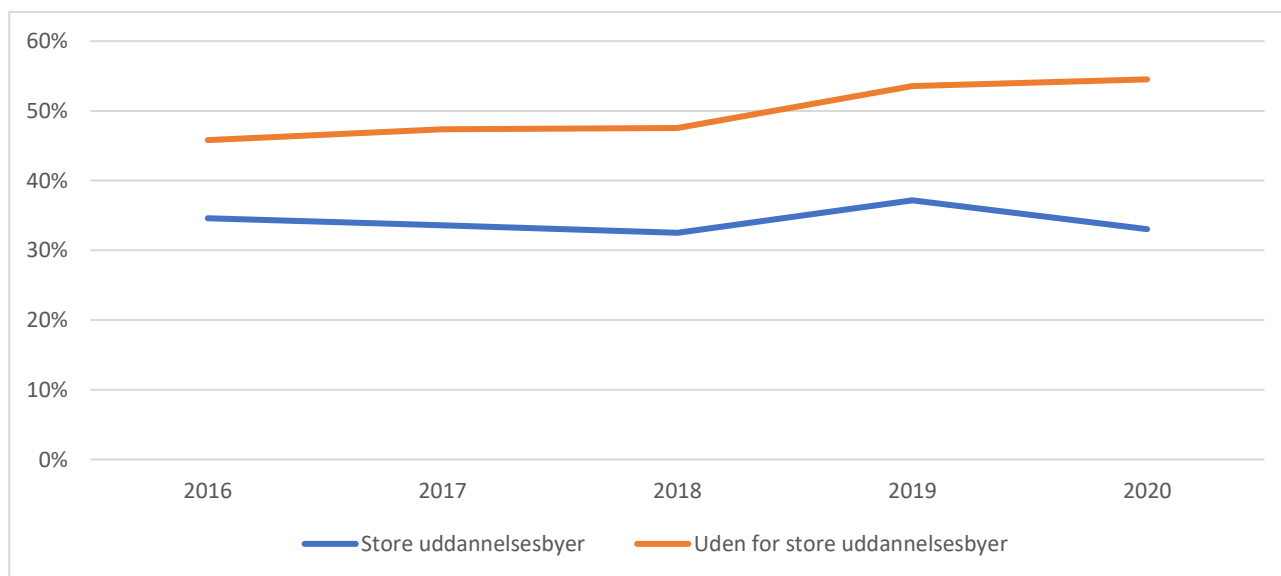
På professionsbachelorniveau er der flere ansøgere per optagne i 2018 sammenlignet med 2008 både i og uden for de store uddannelsesbyer. Mens ansøger/optagne-ratioen er steget mere uden for de fire store uddannelsesbyer, er der fortsat flere ansøgere per optagne i de store uddannelsesbyer.

På erhvervsakademiniveauet er der flere ansøgere per optagne i 2018 sammenlignet med 2008 i de store uddannelsesbyer. Der er lidt færre uden for de store uddannelsesbyer. Ansøger/optagne-ratioen har derfor udviklet sig fra i 2008 at være på niveau i og uden for de fire store uddannelsesbyer til i 2018 at være højere i de fire store uddannelsesbyer.

Samlet set er der blevet flere ansøgere per optagne i de fire store uddannelsesbyer uanset uddannelsesniveau. Forskellen mellem 2008 og 2018 er derudover taget til over den tiårige periode – bortset fra på professionsbachelorniveauet, hvor den procentvise forskel mellem 2008 og 2018 i ansøger/optagne-ratioen er højere uden for de store uddannelsesbyer, men i absolutte tal dog fortsat lavere end ratioen i de fire store uddannelsesbyer i 2018.

Et andet perspektiv på kapaciteten i forhold til ansøgernes efterspørgsel er andelen af uddannelsesudbud, der har ledige pladser ved afslutningen af den ordinære optagelsesproces. Der kan efterfølgende ske et efteroptag af ansøgere, der ikke i første omgang havde søgt det pågældende uddannelsessted. Andelen af ledige pladser giver en indikation på, om der er et mismatch mellem den ønskede studiestørrelse fra institutionens side og de studiesøgende præferencer.

Figur 9 // Andel af uddannelsesudbud med ledige pladser, 2016-2020

Kilde: egne beregninger på baggrund af KOT-data fra Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Note: Data giver ikke mulighed for at belyse antallet af ledige pladser på et uddannelsesudbud. Det vil sige, at der ikke skelnes mellem udbud, der har eksempelvis 5 og 25 ledige pladser.

De sidste fem år har mellem 33 og 37 pct. af de udbudte uddannelser i de store uddannelsesbyer haft ledige pladser. Udviklingen har været stabil. I 2016 var der ledige pladser på 34 pct. af udbuddene, mens det i 2020 var på 33 pct. af udbuddene. Uden for de store uddannelsesbyer har der været en stigende tendens over de seneste fem år i antallet af uddannelsesudbud, der har ledige pladser – fra 46 pct. i 2016 til 55 pct. i 2020.

6

Referencer

Referencer

Danmarks Akkrediteringsinstitution (2016): "Er det træls at være lillesøster?", Danmarks Akkrediteringsinstitution.

Damvad Analytics (2018): Professionshøjskolernes tiltrækning og fastholdelse af dimittender", Damvad Analytics.

DEA (2018): "Er der tegn på kompetenceknaphed i det danske virksomhedslandskab?", Tænk tanken DEA.

EVA (2020): "Geografiske bevægelser for unge på erhvervsakademierne", Danmarks Evalueringsinstitut.

Hansen, Hanne Foss (2017): "Higher Education Systems and Institutions, Denmark" i Encyclopedia of International Higher Education Systems and Institutions, 1-6, Dordrecht: Springer Netherlands.

KOT 2008, Uddannelses- og Forskningsministeriet.

KOT 2018, Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Kraks Fond Byforskning (2015): "Unge afstand til de videregående uddannelser", Kraks Fond Byforskning.

Magisterbladet (2018): "Langt fra målet om 500-1000 nye studerende", *Magisterbladet nr. 10*.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018): "Videregående uddannelse i flere dele af Danmark", pressemeddelelse, Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2020a): "50 millioner kroner til at styrke velfærdsuddannelser uden for de store byer", pressemeddelelse, Uddannelses- og forskningsministeriet.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2020b): "Nye muligheder for uddannelse i hele landet", pressemeddelelse, Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Regeringen (2020): "Forståelsespapir 2020".

Statsministeriet (2021): Statsministerens nytårstale.

—

DEA

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu